Christelijke roeping. Men kan het boek opslaan, waar men wil. Het is een lange stoet van „Christelijke" menschen, waaraan één of vele steekjes los zijn. Daar is die femelende huichelaar van een Wapse; de Gereformeerde dominee met zijn „oppervlakkige preek"; de kerkeraad, dien de ellende en de verwildering van Bartje's gezin koud laat; de almaar profaneerende, ter afwisseling vloekende onderwijzer, die „het wandelend Evangelie" wordt geheeten; zijn evenzeer „Christelijke" collega, die uit de streek verdwenen is om redenen waar Lammechien meer van weet; de hoofdmeester, die, aan deze historie herinnerd, knipoogt tegen de Christelijke schooljuffrouw; de tegen haar taak niet opgewassen, Bartje verbijsterende juffrouw zelf. Zoo kan men door gaan. Arie groeit op voor galg en rad, maar wordt niettemin gezegd te bidden. Vader is een bruut (soms denkt men: een beest) en toch is het „ontroerend" hem te hooren inzetten: „Geloofd zij God met diepst ontzag." Het frivole Lammechien slaat op een zendingsfeest een vrijer aan den haak. Een Christelijke zangvereeniging, terug van een concours, brult: „En Looft den Heer gaat nooit verloren, hiep, hiep hoera!".

Maar beter is het te letten op de algemeene tendenz van dit boek. Want een tendenz heeft het: Bartje's ouders, de ouderen in het algemeen, versperren den kinderen keer op keer den weg tot God, voor zoover ze hen niet den weg der zonde opjagen.

Dit is niet een conclusie van ons. De schrijver zelf ziet de „leering", die uit zijn boek te puren is, besloten in een viertal verzen van Roel Houwink, welke al datgene bevatten, waarvoor hij zelf een geheelen roman noodig had.[2]) Bedoeld kwatrijn dan luidt als volgt:

Maar Die zegt: „Laat de kindren tot Mij komen"
spreekt daarmee over ons een streng gericht,
want wij staan tusschen hen en hunne droomen
vaak als een muur van angsten opgericht.

Deze caricatuur van het Christelijk leven, voor zoover het zich in de verhouding van ouderen tot kinderen openbaart, miskent het werk van den Christus, dat is den Christus zelf.

Voor ditmaal ons tot het signaleeren van deze caricatuurteekening beperkend, wijzen wij op een bijgedachte in deze verzen. De kinderdroomen in den derden regel correspondeeren met de noodiging, die in 's Heilands woorden opgesloten ligt. Ook dit is karakteristiek voor den roman: Bartje's „vroomheid" draagt een droomkarakter. Uit de realiteit en de misère van het heden vlucht hij de betooverde wereld der fantasie in. Zijn bestaan heeft een buitenkant van vechten, liegen, schoolgaan, dieven, spelen, boodschappen-doen, alles zeer onbelangrijk, maar ook een verborgen binnenzijde, een diep verholen binnenleven van geheime droomen.[3]) Daar klopt Bartje's eigenlijke leven, en opgenomen in dat droomweefsel is zijn geloof. Geloof en droom gaan hier een innige verbinding aan, die de Heilige Schrift, ook voor kinderen, niet kent.

De auteur had zich trouwens, naar luid van eigen mededeelingen, het schrijven van een Christelijken roman niet ten doel gesteld.[4]) Hij is n.l. de meening toegedaan, dat een Christen-romancier zich slechts eerlijk heeft uit te spreken om een Christelijk (althans niet on-Christelijk) boek te schrijven. We hebben deze wijdverbreide misvatting en den zwendel met den term „Christelijk" nog onlangs in dit blad bestreden en vragen daarom slechts: mogen we een Schriftuurlijk boek (want dat is de vraag) verwachten van een man, die verzucht: „Waar vindt men Christus in het leven?" Van een auteur die, even onjuist en met het bovenstaande volmaakt in tegenspraak, verklaart: „Dat is een wonder van God. Ik durf te zeggen, dat ik nog nooit een kind heb ontmoet, dat niet van Jezus hield"? Neen, ondanks Christelijke trekjes en motieven is „Bartje" geen Schriftuurlijk boek. Zelfs is het niet vrij gebleven van naturalistische invloeden. En alleen daarom bespreken we vooraf het godsdienstig gehalte van den roman, omdat we het een met het ander zien samenhangen. „Ik wou waar blijven en mocht dus alleen het leven beschrijven, zooals ik het gezien had. En ik zou toch ook zoo gaarne mijn lezers Christus laten zien. Maar waar vindt men Christus in het leven?"[5])

Aldus de passage, waaruit we zooeven den slotzin hadden gelicht. We prijzen het verlangen van den auteur zijn lezers den Christus te toonen, waardoor hij de ongenoegzaamheid van zijn litterair credo éclatant doet uitkomen. En aan deze gelukkige inconsequentie danken we het, dat hij (in zijn roman wel te verstaan) desondanks den Christus vindt, zij het ook, als reeds twee derde van het werk voltooid is.

Maar goed, de theorie, die als eisch van waarheid stelt slechts weer te geven wat men gezien heeft met het natuurlijk oog (want het geestelijk oog ontwaart den Christus allerwegen), die theorie voert tot naturalisme, dat dan door de persoonlijkheid van den auteur in meerder of minder mate kan worden getemperd. Dat ook Bartje's geestelijke vader aan deze consequentie niet ontkomen is, moge blijken uit een volgend artikel.

K. D.

2) Zie het artikel „Bartje en onze opvoeding", van Anne de Vries in het Tijdschrift „Moeder", November 1935.
3) Zie pag. 175, 189, 223, 276.
4) Zie het boven geciteerde artikel.
5) Spatiëering van mij. D.

ZENDING EN EVANGELISATIE

De wenkende wereld-conferentie.

I.

Een wereld-zendings-conferentie als in 1910 te Edinburg werd gehouden hebben wij na dien tijd niet meer gehad. Het lag wel in de bedoeling om de tien jaar op eenzelfde wijze bijeen te komen, maar na den wereldoorlog, die in 1914 uitbrak, werd de wereld anders, en de wereldzending ook.

Het is wel bekend, hoe uiterst moeilijk het was, om de gebroken verhoudingen tusschen de verschillende zendingen te herstellen. Dat het tenslotte gelukte, en de Angel-Saksische en Germaansche zendingen elkander weer vonden, moet als een wonder Gods worden beschouwd. Doch er is met wijs beleid gehandeld; alle overhaasting bleef verre. De krachtige financieele steun, door Engeland en Amerika aan het uitgeputte Duitschland geboden, deed wel zien, dat de oorlog het Koninkrijk Gods zelf niet uit elkander had geslagen; de gemeenschap der heiligen was er nog en bloeide weer heerlijk op.

Daarbij had de Conferentie van Edinburg als rijpe vrucht nagelaten wat later den naam van „Internationale Zendingsraad" kreeg. En deze Raad hield voeling met de verschillende nationaliteiten, het orgaan van samenwerking was niet ondergegaan en deed zijn plicht.

En men wist trouwens elkander noodig te hebben. Tegenover de wereld van heidendom en toenemenden afval in de Christenlanden, en ook tegenover Rome, moest de eenheid der Protestantsche zending uitkomen; hier lag een eisch Gods, die weer als een zegen werd beschouwd.

Toen dan ook de dusgenaamde vrede was gesloten, en na vele jaren de ergste wonden waren geheeld, werd de roep om een nieuwe wereld-zendings-conferentie al sterker. Edinburg leefde als een ideaal in de herinnering voort!

Toch werd steeds duidelijker, dat van een herhaling op denzelfden voet geen sprake kon zijn. De omstandigheden waren te zeer veranderd. En toen zocht men de oplossing in een vergadering van den I.Z.R. op een veel breedere basis. Bij de gewone leden, uit alle zendende landen en de Inlandsche kerken, zouden „deskundigen" worden gevoegd op allerlei gebied, dat de zending nauw raakte, terwijl tevens bepaalde vooraanstaande personen konden worden uitgenoodigd.

Een wereld-conferentie als van Edinburg met 1200 deelnemers, zou het niet worden; men kwam tot een getal van ongeveer 400, maar dit werd genoeg geacht; het was voorzeker een demonstratie tegenover de wereld en Rome. De Protestantsche zending was één gebleven!

Hoe ook in een ander opzicht alles veranderd was, kwam uit in de keuze van de vergaderplaats. Jeruzalem!

Het zwaartepunt was verlegd, en van uit het Westen meer naar het Oosten geschoven. De oorlog had het overwicht van het blanke ras zoo niet vernietigd, dan toch gebroken. Maar het Oosten was nog zoo zeer op het Westen aangewezen, dat het zelf de conferentie niet een plaats kon geven. Zoo koos men den middenweg, waar Oost en West elkaar ontmoeten, in Jeruzalem, kwam men bijeen.

Men herinnert zich nog wel deze „Meeting" van den I.Z.R. op den Olijfberg in den Paaschtijd van 1928. De vergadering werd een „succes".

Na dien datum kwam de I.Z.R. nog eenige malen, zij het dan in gewone vergadering, bijeen; het meest zijn bekend geworden de samenkomsten te Herrnhut in 1932 en van Northfield in Noord-Amerika in den herfst van 1935, waarover wij in ons vorig artikel reeds spraken bij de behandeling van de tegenwoordige zendingsproblemen.

Nu, op deze laatste vergadering viel het besluit, om wederom een dergelijke „meeting" te houden als in 1928. Dat wil dus zeggen, dat een wereld-zendings-conferentie, zij het dan ook weer in beperkten zin, noodzakelijk werd geacht.

Van 1935 tot 1938 is een tijd van drie jaren. Men zou kunnen meenen, dat zoolang vooruit zorgen overdreven is. Maar de ervaring heeft wel geleerd, dat goede voorbereidingen zeer veel tijd behoeven. De wereld moge „klein" zijn geworden, maar zij is toch altijd de wereld met grooten omvang gebleven. Hoe ontzaglijk veel moet worden onderzocht en uiteengezet, opdat men een goed overzicht hebbe van wat de zending geworden is en van wat zij het meest behoeft.

Daarbij, de zending is meer dan ooit de arbeid

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN

Dragen en wegnemen.

Er zijn van die bepaalde Schriftplaatsen, die geregeld onnauwkeurig worden geciteerd. Het moet eigenlijk een beetje voorzichtiger gezegd worden. Hun weergave in het citaat wijkt af van de Statenvertaling. Soms ligt de reden van deze afwijking in den van de Statenoverzetting verschillenden vorm, waarin zulk een plaats vertaald was in een oudere bijbelvertaling dan die, welke op last van de hoogmogende heeren Staten-Generaal tot stand kwam. Uit de laatste omstandigheid zou te verklaren zijn de weergave van Psalm 124 vs 8 met de woorden: Onze hulpe staat in den naam des HEEREN, die hemel en aarde gemaakt heeft. Soms is er ook invloed van buitenlandsche vertalingen, die tot ons overkwamen in den vorm van een vertaald Christelijk lied. Of een andere Schriftuurplaats, die een verwante gedachte uitdrukt, beinvloedt het niet-letterlijk-naar-de-Statenvertaling-citeeren.

De beide laatste feiten zullen er wel debet aan zijn, dat men zoo vaak een van de Statenvertaling afwijkende weergave hoort of leest van het laatste woord van Johannes 1 vs 29. In de college-dictaten Dogmatiek van Kuyper, locus de Christo, III, 128 wordt gesproken van het lam Gods, „dat de zonde der wereld draagt". Zoo vertaalde Luther. En menig Duitsch passielied zeide het hem na. Kuyper of de student, die zijn woorden weergaf, stond onder invloed van deze vertaling. Of misschien ook, en meer nog, onder dien van Jesaja 53: 11: want hij zal hun ongerechtigheden dragen. En van vs 12: en hij veler zonden gedragen heeft.

De Statenvertaling heeft hier het woord: wegneemt. Sommigen worden door hun geheugen, waarin de herinnering is aan dragen en wegnemen, verleid om te zeggen: weg-draagt.

Zoowel de vertaling met: draagt, als die met: wegneemt is juist. Er is nog een andere, die ook juist is; ze staat het dichtst bij die door: draagt. Men kan haar vinden in de proeve van nieuwe vertaling, uitgegeven door het Nederlandsch Bijbelgenootschap. „Zie het lam Gods, dat de zonde der wereld op zich neemt." Dien zin gaven reeds de Kantteekeningen op de Statenvertaling te kennen: „of op zich neemt; n.l. om de straf daarvoor te dragen, en ons van deze te verlossen." In onzen uitgebreiden gezangenbundel lezen we Gezang 18 vs 1: Halleluja! Lof zij het Lam! Die onze zonden op zich nam!

* * *

We hebben dus in Joh. 1 vs 29 een plaats met een dubbelen, zij het niet tegenstrijdigen, zin. Het is de moeite waard, de kwestie wat nader te bekijken.

In het O. T. vinden we zoowel de uitdrukking: de zonde dragen, als die: de zonde wegnemen, als mogelijke weergave van dezelfde Hebreeuwsche woorden. Doch daar beslist dan het verband duidelijk voor één van beide vertalingen.

Zoo staat het met het 12e vers van Jesaja 53. Op zichzelf zou men daar kunnen vertalen: en hij veler zonden weggenomen heeft. Doch het heele hoofdstuk spreekt van plaatsvervangend lijden, van overnemen van de schuld; nog in vs 11 heette het, in een woordkeus, die géén anderen zin heeft: want hij zal hun ongerechtigheden dragen. Vgl. vs 4: hij heeft onze krankheden op zich genomen. En vs 6: de Heere heeft op hem doen aanloopen, hem doen treffen, ons aller ongerechtigheid. Dus kiezen we voor die twee Hebreeuwsche woorden, die ook beteekenen kunnen: de zonde wegnemen, in Jesaja 53 toch zonder aarzeling: de zonden dragen.

Bekend is deze woordverbinding ons ook uit de beschrijving van den ritus met den zondebok. Lev. 16 vs 21, 22: „En Aäron zal beide handen op het hoofd van den levenden bok leggen, en zal daarop al de ongerechtigheden der kinderen Israëls, en al hun overtredingen, naar al hun zonden belijden; en hij zal die op het hoofd des boks leggen, en hij zal hem door de hand eens mans, die voorhanden is, naar de woestijn uitlaten. Alzoo zal die bok op zich al hun ongerechtigheden in een afgezonderd land wegdragen; en hij zal dien bok de woestijn uitlaten." De zonde wordt daarbij dus zoo weggedaan, dat de bok haar op zich uit de gemeente Israëls wegdraagt naar de woestijn, waaruit voor haar en voor deze zonde geen terugkeer mogelijk is.

Maar we vinden die beide woorden, die in Jes. 53 en Lev. 16 met: de zonde dragen werden vertaald, ook in de beteekenis van: de zonde wegnemen. Zoo moet een gouden plaat op het voorhoofd van Aäron zijn gebonden, met het opschrift: 'De Heiligheid des Heeren, opdat Aäron wegneme de ongerechtigheid, die in betrekking tot de heilige dingen gepleegd is. De